

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Samenwerken bij economie (2)

Kneppers, L.

Publication date

2019

Document Version

Final published version

Published in

Factor D : Kwartaalblad voor het Economie-onderwijs en zijn Didactiek

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Kneppers, L. (2019). Samenwerken bij economie (2). *Factor D : Kwartaalblad voor het Economie-onderwijs en zijn Didactiek*, 37(1), 14-16.

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Samenwerken bij economie (2)

Lenie Kneppers

In Factor D nummer 2 -2018 is beschreven wat verstaan moet worden onder cooperative learning. In dit artikel wordt ingegaan op samenwerken zoals bedoeld met de Engelse term: collaborative learning.

Voorbeeld van een collaborative learning - taak.

'Ik weet niet, dat wat we leren bij economie te maken heeft met de praktijk van het dagelijks leven', is een opmerking die nog al eens gehoord wordt van leerlingen. Jullie gaan eens uitzoeken of dat zo is. Neem een onderwerp uit je economielessen. Zoek uit hoe en waar dit onderwerp in het dagelijks leven naar voren komt, gebruikt wordt en belangrijk is. Je mag internet, boeken, experts en anderen raadplegen. Ook ga je in de praktijk controleren of en hoe deze kennis gebruikt wordt. Het einddoel is het maken een filmpje van vier minuten over jullie bevindingen dat gebruikt kan worden door economie leraren in hun lessen. Ook gaan jullie dat filmpje in de klas presenteren en uitleggen hoe jullie aan deze kennis zijn gekomen. Jullie voeren deze opdracht samenwerkend uit in een groepje van drie leerlingen. Alle drie zijn jullie persoonlijk verantwoordelijk voor dit werk. Iedereen moet bijdragen en jullie moeten steeds overleggen met elkaar over planning en uitvoering van werk en dit steeds vastleggen op papier. Je moet elkaar helpen en aanmoedigen en eventueel corrigeren. Je wordt beoordeeld als groep en op de individuele bijdrage aan het groepswerk.

Lenie Kneppers is gastdocent vakdidactiek economie aan de Interfacultaire Lerarenopleiding van de Universiteit van Amsterdam en redactielid van Factor D.

Bij problemen in de samenwerking kan de leraar gevraagd worden te bemiddelen. Jullie krijgen .... tijd.

Collaborative learning

Hier gaat het om een leervorm waarbij leerlingen samen een complex probleem oplossen. Te denken valt aan projecten, samen schrijven en/of debatteren, in of buiten de school, een product opleveren. In de praktijk op school wordt dit samenwerkend leren bijvoorbeeld verondersteld bij de uitvoering van het profielwerkstuk. Het doel ligt meer in de samenspraak bij de uitvoering van een probleem, meer hogere orde denken en kritisch

denken dan dat het verwerven van kennis voorop staat. Leerlingen kunnen concepten en principes van het onderwerp al geleerd hebben. Wel zal door het uitvoeren van dit soort projecten verdieping ervan ontstaan. Samenwerken in de klas vereist wel een en ander. Veel leraren hebben bij deze vorm van samenwerking negatieve ervaringen. Eén leerling doet al het werk (de allesweter), anderen doen niets (het free rider probleem), er is lawaai in de klas, sommige leerlingen denken dat dit voor vermaak is en niet om te leren (is het voor een cijfer?). Daarom wordt het niet regelmatig

gebruikt, ondanks dat het door onderzoek positief beoordeeld is.

Bij cooperative samenwerken geeft de leraar meer structuur aan de samenwerking dan bij collaborative samenwerken. Volgens (Johnson, Johnson, & Holubec, 1990) moeten de volgende vijf elementen bij cooperative learning aanwezig zijn: positieve afhankelijkheid, face-to-face interactie, individuele aansprakelijkheid, sociale vaardigheden, en groepsprocessen. In de meeste didactiekboeken wordt alleen deze vorm van samenwerken beschreven. Minder wordt gevonden over collaborative samenwerken. In de regel wordt in scholen ook eerder gestart met cooperative- dan met collaborative samenwerken. Lang werd gedacht dat collaborative samenwerken meer was weggelegd voor het hoger onderwijs. In de praktijk kunnen deze twee

vormen van samenwerken door elkaar lopen en dat is dan ook geen enkel probleem. Een aantal principes van het cooperative samenwerken zien we in de theorieën hierover dan ook terugkomen in het collaborative samenwerken (verder CS genoemd). Uit onderzoek blijkt dat CS leidt tot een positieve houding en toegenomen kennis ten opzichte van een aantal onderzochte te leren vakken, zoals science, technologie, wiskunde (Bowen, 2000). Economie wordt niet genoemd maar we mogen aannemen dat dit voor de economische vakken ook geldt. Daarnaast is een groter

” Leerlingen lossen samen een complex probleem op

vermogen tot transfer gemeten, tot informatie gebruiken in een andere situatie en tot het vermogen nieuwe ideeën en oplossingen te genereren. Ook een grotere cognitieve motivatie en meer en beter kritisch denken (Castle Jr., 2014; Johnson, Johnson,

of taken niet uitvoert, ondervindt iedereen de gevolgen. Ieder individu moet inzien dat ze samen meer kunnen dan alleen.

2. Heel veel interactie. Leerlingen moeten elkaar helpen

” Een filmpje maken

& Smith, 1991) zijn resultaten. Johnson & Johnson(2002) overtuigden met de verklaring van cognitieve groei door CS. Als leerlingen samenwerken kunnen er een verschillen in meningen ontstaan. Johnson noemt dat een cognitieve disequilibrium. Ook wordt gedacht dat nieuwe kennis wordt geconstrueerd juist in samenwerking met andere leerlingen. Er moet kennis en ervaringen worden uitgewisseld en dat leidt tot denken: kennis construeren en reconstrueren. Ook is er een toename geconstateerd in probleemoplossingsvaardigheden. CS is een vorm van actief leren. Leerlingen worden betrokken in hun leerproces. Leren gebeurt niet door informatie in hoofden van leerlingen te stoppen. Daarom leidt onderwijzen/ uitleggen alleen, nooit tot werkelijk leren (Silberman, 1996).

Wanneer spreken we over CS in de klas?

Er is sprake van CS als groepjes leerlingen -als een team- samen werken aan het oplossen van een probleem, een taak volbrengen of een product creëren. Leerlingen dagen elkaar uit door het geven van- en het luisteren naar verschillende perspectieven. Leerlingen moeten informatie en hun ideeën opzoeken, uitleggen en verdedigen. In CS krijgen leerlingen de kans in discussie te gaan met medeleerlingen, uitwisselen van 'beliefs', bevragen van meningen, en kennis. Leerlingen zijn en worden actief betrokken. Johnson e.a. (1990) geeft vijf basiselementen voor het werken met CS:

1. Helder waargenomen positieve afhankelijkheid. De leerlingen moeten op elkaar kunnen vertrouwen om hun doel te bereiken. Als iemand niet meedoet

en aanmoedigen te leren. Ze doen dit door elkaar uit te leggen wat ze begrijpen en door kennis te delen. Ze geven elkaar feedback, dagen elkaar uit om te leren.

3. Individuele aanspreekbaarheid en persoonlijke verantwoordelijkheid. Iedereen in de groep is aanspreekbaar om zijn deel uit te voeren en om alles te beheersen wat geleerd wordt. Ieder groepslid heeft een unieke bijdrage te leveren aan het gezamenlijke doel.
4. Sociale vaardigheden. Leerlingen moeten aangemoedigd en geholpen om te leren vertrouwen, om leiderschap uit te voeren, besluiten te nemen, te communiceren en conflicten beheersen.

” Groter vermogen tot transfer

5. Groepsevaluatie. Groepsleden stellen groepsdoelen vast en controleren periodiek wat ze goed doen als team. Bedenken veranderingen om in de toekomst effectiever samen te werken.

De taak

De taak moet zodanig zijn dat positieve afhankelijkheid én voortdurende interactie noodzakelijk zijn. Er kan bijvoorbeeld één gezamenlijk product vereist worden. De taak moet aanleiding geven tot uitwisseling van gedachten, discussies en support. Dit houdt in dat

leerlingen met elkaar moeten zoeken naar hoe een probleem op te lossen, elkaar kennis uitleggen, checken of het begrepen wordt, concepten bestuderen en nieuwe kennis en vaardigheden verbinden met eerder geleerde kennis en vaardigheden. Face-to-face leren helpt bij dit samenwerken.

- De groepjes worden divers samengesteld en dat kan het beste door de leraar gebeuren.
- Groepsdoelen moeten duidelijk zijn, soms alleen het einddoel, soms tussendoelen.
- De leraar beoordeelt het groepsresultaat en de individuele resultaten.
- De leraar beoordeelt de gezamenlijke en de individuele bijdragen.
- De opdracht moet zodanig zijn dat het product niet door één leerling geleverd kan worden. Individuele bijdragen moeten nodig zijn.

Vereisten

Groepswerk vereist dat leerlingen (Laal, Laal, & Kermanshahi, 2012; Laal, 2013):

- elkaar kennen en elkaar vertrouwen
- duidelijk communiceren
- elkaar accepteren en steunen
- conflicten constructief oplossen
- bij evaluaties beschrijven welke acties van groepsleden hielpen of juist niet hielpen

Begeleiding

De begeleiding door de leraar zal voornamelijk bestaan uit procesbegeleiding. Minder uit productbegeleiding. Om dat te kunnen zal de leraar vaak bij groepjes moeten luisteren om te ervaren hoe het werk en de samenwerking gaat. Ook zal expliciete instructie op strategieën nodig zijn zoals bijvoorbeeld communicatieve vaardigheden: actief luisteren, uitleggen aan elkaar, groepsleden motiveren. Maar ook: hoe moet informatie gelezen worden en verwerkt worden, hoe moeten

argumenten verzameld worden, hoe moet geredeneerd worden. Het onderwerp van het project moet voor leerlingen interessant en uitdagend zijn. ■

Bronnen

Bowen, C. W. (2000). A quantitative literature review of cooperative learning effects on high school and college chemistry achievement. *Journal of Chemical Education*, 77, 116-117-118. doi:10.1021/ed077p116

Castle Jr., T. D. (2014). *The impact of cooperative learning on the development of need for cognition among first-year*. (Unpublished University of Iowa), <https://doi.org/10.17077/etd.8j7n5q43>

Johnson, D. W., & Johnson, R. T. (2002). Socila interdependence theory and university instruction: Theory into practice. *Swiss Journal of Psychology*, 61, 119-119-129. doi:10.1024//1421-0185.61.3.119

Johnson, D. W., Johnson, R. T., & Smith, K. A. (1991). *Active learning: Cooperation in the college classroom*. Edina MN: Interaction.

Johnson, D. W., Johnson, R. T., & Holubec, E. (1990). *Circles of learning: Cooperation in the classroom*. Edina MN: Interaction.

Laal, M. (2013). Collaborative learning; elements. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 83, 814-818. doi:10.1016/j.sbspro.2013.06.153

Laal, M., Laal, M., & Kermanshahi, Z. K. (2012). 21st century learning; learning in collaboration. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 47, 1696-1701. doi:10.1016/j.sbspro.2012.06.885

Silberman, M. (1996). *Active learning: 101 strategies to teach any subject*, Pearson.

